

Sygn. akt I PK 250/02

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 marca 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Kuczyński

SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz

Protokolant Dorota Białek

w sprawie z powództwa H.F.

przeciwko Polskim Kolejom Państwowym SA Zakładowi Infrastruktury Kolejowej w S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 2 marca 2004 r.,

kasacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 20 marca 2002 r.,

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że zmienia wyrok Sądu Rejonowego - Sądu Pracy w G. z dnia 17 grudnia 2001 r., i powództwo oddala.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w G. wyrokiem z dnia 17 grudnia 2001 r., Izasądził od "Polskich Kolei Państwowych" Spółki Akcyjnej Zakładu Infrastruktury Kolejowej w S. na rzecz powódki H.F. kwotę 20.519,58 zł z tytułu odprawy pieniężnej. Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona u pozwanego od 12 maja 1975 r. W dniu 18 listopada 1999 r. złożyła wniosek o emeryturę, którą uzyskała od dnia 1 stycznia 2000 r., czyli od dnia wykazanego w dokumentach wystawionych przez pozwanego jako data ustania zatrudniania. Powódka świadczyła jednak pracę do dnia 29 lutego 2000 r., obawiając się utraty zatrudnienia, a nie mając pewności czy uzyska emeryturę. Na mocy porozumienia stron z dnia 22 lutego 2000 r. umowa o pracę między stronami "wygasła" z dniem 29 lutego 2000 r. z przyczyn określonych w art. 8 i 11 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.; jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm.). Z uwagi na ustanie stosunku pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy pozwany wypłacił powódce trzymiesięczną odprawę na podstawie art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. w wysokości 3.610,50 zł oraz czteromiesięczną rekompensatę w oparciu o § 11 Paktu Gwarancji Pracowniczych w kwocie 3.913,28 zł. W dniu 11 lipca 2001 r. wyrównano powódce rekompensatę o kwotę 1.956,64 zł. Łącznie wypłacono powódce kwotę 9.480,42 zł. Sąd pierwszej instancji przyjął, że powódce przysługuje jednorazowa odprawa pieniężna na podstawie art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" (Dz.U. Nr 84, poz. 948 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 20 marca 2002 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. oddalił apelację strony pozwanej. Sąd Okręgowy uznał zasadność ocen Sądu pierwszej instancji w przedmiocie stosowania wobec powódki art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe", a w konsekwencji przyjęcia, że powódce przysługiwała jednorazowa odprawa pieniężna w kwocie 20.519,58 zł. Zgodnie z art. 3 k.c. ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba

że to wynika z jej brzmienia lub celu. Przepis art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. umożliwia zastosowanie nowej ustawy do zdarzeń powstałych przed jej wejściem w życie. Zdaniem Sądu drugiej instancji, z zasady *lex retro non agit* wynika zakaz działania wstecz przepisów kształtujących prawa i obowiązki obywateli, jeżeli prowadzi to do pogorszenia ich sytuacji prawnej w stosunku do stanu poprzedniego. Zasada niedziałania prawa wstecz nie stoi natomiast na przeszkodzie przyznawaniu lub rozszerzaniu uprawnień z mocą wsteczną. U podstaw regulacji zawartej w Rozdziale 8 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" leży przyznanie korzystniejszych uprawnień pracowniczych w związku z rozwiązaniem ich stosunków pracy w następstwie reorganizacji zakładu pracy.

Kasację od tego wyroku wniosła strona pozwana, która zarzuciła naruszenie art. 3 k.c. w związku z art. 48 i 49 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2000 r. W uzasadnieniu kasacji strona pozwana podniosła, że stosunek pracy powódki został rozwiązany w dniu 29 lutego 2000 r. Ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" weszła w życie w dniu 27 października 2000 r. Strona pozwana stoi na stanowisku, obowiązywanie wstecz art. 48 i 49 ustawy z dnia 8 września 2000 r. można byłoby rozważać w przypadku braku przepisów przejściowych. Jeżeli intencją ustawodawcy było, jak to wskazuje Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku, przyznanie uprawnień z art. 48 i 49 tej ustawy pracownikom, z którymi stosunek pracy został rozwiązany w okresie po 1 stycznia 2000 r. do dnia wejścia w życie ustawy, to przede wszystkim przepisy przejściowe wskazywałyby na taką możliwość. Ustawa nie zawiera jednak przepisów intertemporalnych, które pozwoliłyby zastosować jej art. 48 i 49 do zdarzeń sprzed jej wejścia w życie. Jeżeli rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło przed 27 października 2000 r., to zastosowanie mają przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych oraz postanowienia Paktu Gwarancji Pracowniczych. Zdaniem strony pozwanej, wsteczne działanie przepisów nie może wynikać z celu ustawy z dnia 8 września 2000 r., gdyż intencją ustawodawcy nie było nadanie jej przepisom mocy wstecznej. Dokonując wyliczeń

skutków finansowych wprowadzenia przepisów ustawy, nie uwzględniono osób zwolnionych z PKP przed jej wejściem w życie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Występujący w sprawie problem prawny budził wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie. Został on jednak już rozstrzygnięty w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2004 r., III PZP 11/03 (dotychczas niepublikowana), według której prawo do jednorazowej odprawy pieniężnej określonej w art. 48 i art. 49 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe (Dz.U. Nr 84, poz. 948 ze zm.) przysługuje tylko pracownikom, z którymi rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło po dniu wejścia ustawy w życie.

W uzasadnieniu tej uchwały wskazano w szczególności, że za przyjęciem tezy, iż jednorazowa odprawa pieniężna przewidziana w art. 48 ustawy przysługuje każdemu pracownikowi zwolnionemu z pracy w 2000 r., tj. po 31 grudnia 1999 r., przemawiają mocno, choć wyłącznie, argumenty językowe. Przepisy rozdziału 8 ustawy, zatytułowanego "Restrukturyzacja zatrudnienia", przewidują szczególne świadczenia dla pracowników, z którymi rozwiązanie stosunku pracy "nastąpiło" (art. 48) albo z którymi stosunek pracy "został" rozwiązany (art. 49) w latach 2000-2002 z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Odczytując te przepisy wprost, należałoby - *prima facie* - przyjąć, że chodzi o ustanie zatrudnienia w jakimkolwiek dniu kalendarzowym w kalendarzowych latach 2000, 2001 i 2002, a zatem od 1 stycznia do 31 grudnia. Zgodzić się jednak wypada z twierdzeniem, iż ich brzmienie nie jest, wbrew pozorom, jednoznaczne. Uwzględniając bowiem treść art. 83 ustawy, trudno dostrzec brak logiki w tym, by zwrot "w latach 2000-2002" rozumieć "w roku 2000 jednakże nie wcześniej niż od dnia 27 października, tj. od wejścia ustawy w życie". Użycie czasu przeszłego w odniesieniu do określenia warunku nabycia prawa do uprawnień, jakim jest rozwiązanie stosunku pracy, może wprawdzie świadczyć o zamiarze objęcia regulacją zdarzeń przeszłych, ale tak wyrażoną wolę ustawodawcy w interpretacji tworzonych przez niego przepisów uwzględniać należy z dużą ostrożnością. Trafne jest przy tym spostrzeżenie, że w art. 48 (i w art. 49) chodzi nie tyle o czas przeszły, ile o tryb dokonany. W odniesieniu bowiem do warunków nabycia prawa do urlopu kolejowego (art. 51 ust.

1) i świadczenia przedemerytalnego (art. 58 ust. 1), także przysługujących w latach 2000-2002, ustawodawca użył trybu niedokonanego. Nadto, w art. 32 ust. 2 pkt 2 określającym cele, na które mogą być przeznaczone środki pochodzące z emisji obligacji, użyty został czas przeszły (tryb dokonany) w odniesieniu tylko do świadczenia przedemerytalnego - "dla osób zwolnionych w 2000 r." i niedokonany w odniesieniu do pozostałych uprawnień - "dla pracowników zwalnianych w latach 2000-2002". Warto też podnieść pewien bałagan i niefrasobliwość ustawodawcy w zakresie użycia form gramatycznych, poprawności merytorycznej oraz formalnej w redagowaniu przepisów rozdziału 8. Na przykład, art. 50 ust. 2 i art. 53 odsyłają do art. 49 jako do przepisu, "w którym mowa" o jednorazowej odprawie pieniężnej. Jest w nim rzeczywiście mowa o jednorazowej odprawie pieniężnej, ale tylko o jej wysokości. Prawo do odprawy przewiduje bowiem art. 48. Poza tym, przesłanki nabycia prawa do jednorazowej odprawy pieniężnej- pozytywne i negatywne - zostały określone nie tylko w art. 48, ale także w art. 50 ust. 1, 2 i 3, co dodatkowo nie pozwala z pełnym zaufaniem odnieść się do rezultatów wykładni tylko językowej.

Do rangi zasadniczego argumentu na rzecz stanowiska o wstecznym obowiązywaniu ustawy w zakresie restrukturyzacji zatrudnienia (jej rozdziału 8) podniesiony został argument z art. 3 k.c. Podstawową regułą kolizyjną jest jednak zasada, że ustawa nie działa wstecz. Przepis art. 3 k.c. nie wprowadza od niej wyłomu, lecz przeciwnie - potwierdza ją. Akt prawny wchodzi w życie z dniem jego ogłoszenia (dzień wydania organu promulgacyjnego). W przepisach wprowadzających może być oznaczona inna data wejścia w życie bądź to całego aktu prawnego bądź poszczególnych jego przepisów. Na ogół data wejścia ustawy w życie jest późniejsza od daty jej publikacji. Ustawa może jednak określać wcześniejszą niż dzień publikacji datę jej obowiązywania. Wówczas powstaje problem wstecznego działania prawa. Przepis art. 3 k.c. nie wprowadza żadnych innych, swoistych dla prawa cywilnego reguł kolizyjnych, funkcjonujących w oderwaniu od przyjętych powszechnie. Przy tym dotyczy on takich sytuacji, gdy ustawa określa w przepisach przejściowych datę jej wejścia w życie wcześniejszą od daty opublikowania aktu prawnego w Dzienniku Ustaw lub Monitorze Polskim albo nie określa jej w ogóle. Taka sytuacja w przypadku ustawy z dnia 8 września

2000 r. nie występuje. Art. 83 ustawy jest w swej treści jednoznaczny - ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem "rozdziału 7, art. 65-67, art. 70", "które wchodzi w życie w terminie, o którym mowa w art. 8 ust 3" (pierwszy dzień miesiąca przypadającego po dniu wydania postanowienia o wpisie PKP SA do rejestru handlowego), art. 69 pkt 10, który wchodzi w życie z dniem 31 grudnia 2000 r., art. 69 pkt 9 i 21 oraz art. 74, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2001 r., art. 71, który wchodzi w życie "w terminie, o którym mowa w art. 8 ust. 3, jednak nie wcześniej niż dnia 2 stycznia 2001 r." Rozważania nad brzmieniem i celem ustawy w aspekcie uzasadnienia wstecznego działania niektórych jej przepisów są przeto bezprzedmiotowe. Chyba, że większości przepisów rozdziału 8, w opozycji do systematyki ustawy, przyzna się charakter i znaczenie przepisów przejściowych.

Gdyby jednak nawet przyjąć, pomimo wyraźnego określenia czasu wejścia przepisów ustawy w życie (art. 83), że art. 3 k.c. powinien znaleźć zastosowanie do uzasadnienia "wstecznego" obowiązywania przepisów rozdziału 8, to bezpodstawne jest odwoływanie się do idei ochrony praw nabytych. Ustawa nie narusza żadnych nabytych praw pracowników PKP, albowiem przed jej wejściem w życie (przed 27 października 2000 r.) nie mieli oni prawa do jednorazowej odprawy pieniężnej wprowadzonej dopiero w art. 48 tej ustawy. Przy tym, to właśnie zasada *lex retro non agit*, a nie *lex retro agit* służy ochronie praw nabytych. Nie można wobec tego stosować retroakcji w celu ochrony tychże praw (tu poza wszystkim nieistniejących).

Uprawnienia przewidziane w rozdziale 8 ustawy łączą się z komercjalizacją i restrukturyzacją przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" i nie mogą przypadać na czas poprzedzający te procesy. Restrukturyzacja zatrudnienia to etap następujący po komercjalizacji PKP, czyli po przekształceniu przedsiębiorstwa państwowego w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy, "komercjalizacji PKP dokonuje minister właściwy do spraw transportu w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy", tj. w terminie do 27 stycznia 2001 r. Po skomercjalizowaniu przedsiębiorstwa następuje etap restrukturyzacji - organizacyjnej, finansowej, majątkowej i zatrudnienia - powstałej z niego spółki. Restrukturyzacja organizacyjna, polegająca na utworzeniu

przez PKP SA spółek przewozowych (art. 14) i spółki akcyjnej do prowadzenia działalności w zakresie zarządzania liniami kolejowymi (art. 15), ma być przeprowadzona w terminie 6 miesięcy od dnia jej wpisu do rejestru handlowego (art. 16). Restrukturyzacja majątkowa następuje z dniem wejścia ustawy w życie (34 ust. 1). Wymieniona w art. 22 ust. 1 ustawy (w pierwotnym brzmieniu) data 30 czerwca 2000 r. nie jest datą rozpoczęcia restrukturyzacji finansowej. Określa ona jedynie termin dla ustalenia stanu zobowiązań pieniężnych w celu przeprowadzenia ich restrukturyzacji w przyszłości - od daty wejścia ustawy w życie. Za takim rozumieniem tego przepisu przemawia uregulowanie "losów" zobowiązań powstałych po 1 lipca 2000 r., a przed wejściem ustawy w życie (art. 23 ust. 2), a także nowe jego brzmienie nadane mu ustawą z 28 marca 2003 r. Skoro więc zarówno komercjalizacja, jak i restrukturyzacja organizacyjna, majątkowa i finansowa PKP, następują po wejściu ustawy w życie, to dlaczego funkcjonalnie z nimi związana - na tym etapie przekształceń PKP - restrukturyzacja zatrudnienia miałyby je poprzedzać?

Pogląd przeciwny byłby uprawniony tylko wówczas, gdyby oderwać restrukturyzację zatrudnienia od celów ustawy i przyjąć, że celem regulacji zawartej w rozdziale 8 jest zagwarantowanie takich samych uprawnień wszystkim pracownikom zwalnianym z pracy w PKP z przyczyn dotyczących pracodawcy, a zatem także wyrównanie poziomu finansowych osłon dla zwalnianych z pracy pracowników w różnych okresach restrukturyzacji. Taka teza nie jest zasadna. Zwolnienia z przyczyn ekonomicznych następowały w PKP także przed wejściem ustawy w życie, a zatem bez związku z jego komercjalizacją i prywatyzacją, choć w związku z podzielonym na etapy programem restrukturyzacji Polskich Kolei Państwowych jako przedsiębiorstwa państwowego. Świadczą o tym choćby kolejne Pakty gwarancji pracowniczych, w tym także ostatni z 19 marca 1998 r. Pakt ten kształtował uprawnienia pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy korzystniej niż przepisy powszechnie obowiązujące, wprowadzając między innymi, dodatkowe świadczenie - rekompensatę pieniężną. Obowiązywał on do 26 października 2000 r., tj. do dnia poprzedzającego wejście ustawy w życie. Logicznie i funkcjonalnie rzecz biorąc, przepisy ustawy zastępują jego postanowienia w przedmiocie preferencyjnego ukształtowania prawa do świadczeń

z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy. Stanowi to istotny argument przeciwko nadawaniu przepisom rozdziału 8 ustawy "mocy wstecznej". Tym bardziej, że objęcie tą regulacją tych tylko pracowników, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane przed rozpoczęciem komercjalizacji między 1 stycznia a 26 października 2000 r., pominięcie zaś wszystkich tych, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane z takich samych przyczyn przed 1 stycznia 2000 r. można by zakwestionować w aspekcie zasady równego traktowania pracowników.

Rozpoczęcie emisji obligacji w 2001 r. z ich przeznaczeniem, między innymi, na świadczenia "dla osób zwolnionych z PKP w 2000 r., wypłacane w latach 2000-2001" (art. 32 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy) nie stanowi argumentu na rzecz tezy, że prawo do jednorazowej odprawy pieniężnej przysługiwało przed 27 października 2000 r. Zwrot "dla osób zwolnionych z PKP w 2000 r., wypłacane w latach 2000-2001" dotyczy tylko świadczenia przedemerytalnego, które przewidziane jest w ustawie z 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 514 ze zm.). W odniesieniu do jednorazowej odprawy użyty został zwrot "dla pracowników zwalnianych w latach 2000-2002". Rozpoczęcie emisji obligacji dopiero w 2001 r. może przemawiać właśnie za powstaniem uprawnień do nowych świadczeń wprowadzonych ustawą (jednorazowa odprawa i urlop kolejowy) od jej wejścia w życie.

Warunkiem nabycia prawa do jednorazowej odprawy pieniężnej jest niespełnienie warunków "umożliwiających uzyskanie prawa do emerytury, urlopu kolejowego lub świadczenia przedemerytalnego". Warunek niespełnienia przesłanek umożliwiających uzyskanie prawa do urlopu kolejowego nie mógł być spełniony przed wejściem ustawy w życie, albowiem urlop tego rodzaju został wprowadzony dopiero przez tę ustawę (art. 51 ust. 1). Pracownicy zwolnieni z pracy przed 27 października 2000 r. nie mogli zatem spełniać wszystkich ustawowych warunków nabycia prawa do jednorazowej odprawy pieniężnej. Niespełnienie warunków do nabycia prawa do urlopu kolejowego nie mogło i nie może być *ex post* kryterium oceny prawa do odprawy. Przyjmując wsteczne działanie przepisów wprowadzających uprawnienie do jednorazowej odprawy, należałoby konsekwentnie przyjąć, że także prawo do urlopu kolejowego istnieje od 1 stycznia

2000 r. Jeżeli wsteczne udzielenie urlopu nie jest możliwe, a nie jest, to dla tych pracowników, którzy przed wejściem ustawy w życie spełniali warunki nabycia do niego prawa powinien być w ustawie przewidziany jakiś jego ekwiwalent.

Ważkim argumentem przemawiającym za obowiązywaniem art. 48 ustawy od dnia jej wejścia w życie jest brak przepisów regulujących "rozliczenie" świadczeń pobranych z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy i jednorazowej odprawy pieniężnej. Zgodnie z art. 50 ust. 3 ustawy, pracownikom, którzy nabyli prawo do jednorazowej odprawy nie przysługuje odprawa na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zwolnieniach grupowych, "ani żadne inne świadczenie z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy". Innymi świadczeniami były - przewidziana w Pakcie gwarancji pracowniczych rekompensata oraz odszkodowanie określone w § 6 ponadzakładowego układu zbiorowego pracy dla pracowników przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe" z 4 stycznia 1999 r. Pracownicy, którzy pobrali odprawę, rekompensatę i odszkodowanie (nie obowiązywał zakaz kumulacji tych świadczeń) powinni je zatem zwrócić. Przepisy Kodeksu cywilnego o zaliczeniu zapłaty (art. 451 k.c. w związku z art. 300 k.p.) nie miałyby w tym przypadku zastosowania, albowiem dotyczą one sytuacji, gdy dłużnik ma kilka długów względem tego samego wierzyciela. O "zaliczeniu" świadczeń pobranych na poczet jednorazowej odprawy można więc zasadnie mówić tylko w znaczeniu potocznym. Jakkolwiek odprawy nie mają charakteru wynagrodzeniowego, w orzecznictwie przyjmowało się dotychczas, że jako "inne świadczenia związane z pracą" podlegają ochronie na równi z wynagrodzeniem za pracę. Dlatego do "rozliczenia" odpraw nie mogłyby być stosowane przepisy o potrąceniu bez tytułu wykonawczego (art. 87 k.p.) lub zgody pracownika (art. 91 k.p.). Świadczenia wypłacone pracownikom, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane przed dniem wejścia w życie ustawy, były świadczeniami należnymi. Tak więc i przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 k.c. w związku z art. 300 k.p.) nie mogłyby stanowić podstawy prawnej żądania zwrotu odprawy, rekompensaty i odszkodowania. W tej sytuacji, wobec braku podstawy prawnej, wątpliwa byłaby dopuszczalność pomniejszenia jednorazowej odprawy pieniężnej przez pracodawcę, a nawet przez sądy, o kwoty pobranych wcześniej świadczeń.

Prowadziłoby to do niczym nieusprawiedliwionego uprzywilejowania pracowników, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane w okresie między 1 stycznia a 26 października 2000 r., a w konsekwencji do dyskryminacji zarówno tych, którzy zostali zwolnieni z pracy po 26 października 2000 r. jak i tych, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane przed 1 stycznia 2000 r.

Trudno bez zastrzeżeń podzielić pogląd, że "wsteczne" działanie art. 48 ustawy uzasadniają względy sprawiedliwości i równości. Jak już wyżej wskazano, nie jest tak, że zwolnienia grupowe rozpoczęto w PKP od roku 2000. Rozpoczęto je wraz z restrukturyzacją tego przedsiębiorstwa (poprzedzającą jednak komercjalizację), a więc już z końcem lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Wszyscy pracownicy, z którymi stosunki pracy rozwiązano z przyczyn dotyczących pracodawcy korzystali z osłony socjalnej, choć w różnych okresach na różnych podstawach prawnych i w różnym zakresie. Przyznanie "przywilejów" wynikających z ustawy pracownikom zwolnionym z pracy przed dniem wejścia tejże ustawy w życie, z ograniczeniem ich do osób zwolnionych w 2000 r., generowałoby problem pokrzywdzenia pracowników, z którymi stosunki pracy rozwiązano wcześniej, przed 1 stycznia 2000 r. Podnieść wypada i to, że ustawodawca dość "swobodnie" rozdziela świadczenia związane z restrukturyzacją PKP, nie czyniąc założenia, aby pracownicy otrzymywali równe korzyści przez cały jej okres objęty ustawą. Jednorazowa odprawa przysługuje w latach 2000-2003 (art. 48), prawo do jednorazowego szkolenia mają pracownicy zwolnieni w latach 2000-2002 (art. 56 ust. 1 i 5), prawo do urlopu kolejowego przysługuje pracownikowi, któremu w latach 2000-2001 brakuje nie więcej niż 3 lata do nabycia prawa do emerytury (art. 51 ust. 1), a świadczenie przedemerytalne - pracownikom zwolnionym z PKP po 18 maja 2000 r., a przed 1 stycznia 2001 r. (art. 58 ust. 1).

Ważąc względy społeczne, za przyjęciem, że prawo do jednorazowej odprawy pieniężnej przysługuje pracownikom, z którymi stosunki pracy zostały rozwiązane przed dniem wejścia ustawy w życie (między 1 stycznia a 26 października 2000 r.), mogłaby przemawiać tylko potrzeba zachowania spokoju społecznego. Jest to, jak pokazuje doświadczenie życiowe, racja wątpliwa. Na drugiej szali należałoby postawić przede wszystkim stan finansów publicznych i wynikający stąd fiskalizm wyrażający się w ograniczaniu dochodów indywidualnych

obywateli bezpośrednio - poprzez eliminację niektórych świadczeń lub zmniejszenie wysokości innych (w tym także świadczeń z zabezpieczenia społecznego) oraz pośrednio - poprzez rozszerzenie obowiązku podatkowego osób fizycznych (np. likwidacja ulg), a także zmniejszenie wydatków na ogólne cele społeczne (nauka, kultura, ochrona zdrowia). Odpowiedzialność Skarbu Państwa za wykupienie obligacji sprzed prywatyzacji PKP SA to obciążenie dla całego społeczeństwa. Ustawa przewiduje bardzo korzystne i ponadstandardowe świadczenia dla pracowników PKP zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy. Uwzględniając art. 216 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym "środki finansowe na cele publiczne są gromadzone i wydatkowane w sposób określony w ustawie", uzasadniona jest ścisła, restryktywna wykładnia przepisów ustawy z 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego "Polskie Koleje Państwowe", ograniczająca dodatkowe uprawnienia pracowników do świadczeń wyraźnie z nich wynikających.

W sposób podobny do restrukturyzacji Polskich Kolei Państwowych, nie tylko ze względów ekonomicznych i organizacyjnych, ale także społecznych i politycznych, przeprowadzana jest restrukturyzacja górnictwa. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 237), obowiązująca w zamkniętym okresie, w art. 54 (zamieszczonym w przepisach przejściowych i końcowych) stanowi, że przewidziane w niej świadczenia osłonowe i aktywizująco-adaptacyjne przysługują pracownikom przedsiębiorstw górniczych od 1 stycznia 2004 r. Z regulacji tej można pośrednio wnioskować, że o ile wolą ustawodawcy jest przyznanie świadczeń związanych z restrukturyzacją przedsiębiorstw państwowych w innej dacie niż wejście ustawy w życie, daje temu w sposób jednoznaczny wyraz w przepisach przejściowych i końcowych danego aktu prawnego. Można też wnosić, że górników, którzy zostali zwolnieni z pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy przed 1 stycznia 2004 r. ustawodawca uznał za "skwitowanych" świadczeniami przewidzianymi w ustawach - najpierw z dnia 27 sierpnia 1997 r. o restrukturyzacji finansowej jednostek górnictwa węgla kamiennego oraz o wprowadzeniu opłaty węglowej (Dz.U. Nr 113, poz. 735), następnie z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach

gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112), a jeszcze wcześniej - ustawie o zwolnieniach grupowych.

Skład rozpoznający niniejszą sprawę podziela te poglądy i dlatego kasacja podlegała uwzględnieniu na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c.